

USA, Ryssland och Iran – religionen gör geopolitisk comeback

Oavsett om vi vill det eller ej är religiös retorik och tolkningar numera en aspekt av globala geopolitiska processer, skriver Pär Gustafsson Kurki.

Att kristendomen i USA länge haft en mer framträdande roll än i Sverige är ingen nyhet, men den accentueras på nya sätt av Trumpadministrationen. Vid årets National Prayer Breakfast, som hållits varje år sedan 1953, talade som vanligt den sittande presidenten – Donald Trump – och krigsminister Pete Hegseth.

Trump passade i sitt tal på att utnämna sig själv till den president som "gjort mer för religionen än någon annan" och annonsera att USA:s inriktning som "ett land under Gud" ska förnyas. Krigsminister Hegseths tal liknade mer en predikan med bibelreferenser.

Bägge refererade till en metafysisk "andlig strid" vars rättfärdiga sida underförstått representeras av USA, och framför allt av Trumpadministrationen. Hegseth förde också fram idén att "vi har en helig plikt att förhålla oss till Gud" och att Pentagon därför instiftat en månatlig bönestund. "Vi får vår styrka från vår tro, från sanningen, och Guds ord", sa han. Mest anmärkningsvärt var Hegseths utsaga om att "vi utkämpar en fysisk strid, men också på ett andligt slagfält". Uttalandet kan tolkas som att amerikanska soldater som stupar gör det för en helig sak. Det är ett budskap som även den ryska presidenten Vladimir Putin och patriarken av Moskva och hela Ryssland, Kirill, torgför om ryska soldater i Ukraina. Religion har blivit en geopolitisk faktor på båda sidor om Atlanten. I dag är den religiösa grundsynen, så som den uttalas av politiska ledare, en beröringspunkt mellan USA och Ryssland. I bägge länderna tycks delar av befolkningen önska autokratiska ledare och en sammansmältning av religion och politisk makt.

I samband med det ortodoxa julfirandet i år sa Putin att Jesus "kom för att hjälpa alla människor, precis som våra soldater utför detta heliga uppdrag", ett budskap som borde vara svårsmält för de flesta kristna. Jesus är mest känd för att hjälpa fattiga och sjuka – inte invadera länder militärt och förintä städer. Patriarken Kirill sa i början av kriget att de som stupar kommer få sina synder avskrivna.

Kirill och Putin möts dessutom halvvägs i den politiserade ideologin baserad på idén om "Russkij mir", den ryska världen. Det är en pseudoteologisk ideologi som, enligt professor Cyril Hovorun, har likheter med Trumps MAGA-ideologi. Bägge ideologierna handlar om att

göra respektive land "storslaget" igen och pekar ut "dekadenta" motståndare bland EU:s länder.

Att den ryskortodoxa kyrkan samarbetar med ryska säkerhetstjänsten är väldokumenterat. Under trettio år har kyrkan systematiskt försökt påverka amerikanska evangeliska väljare genom att utge sig för att vara en försvarare av "traditionella värderingar". Men att den ryska statsförvaltningen bevisligen är korrupt, att abort används som preventivmedel och att få ryssar är djupt religiösa, tycks inte påverka bilden av ryska "traditionella värderingar" i amerikanska evangelikaners ögon.

Att ryska staten, dessutom, i strid med internationell rätt och ingångna avtal, invaderar Ukraina och begår en lång rad krigsbrott, är den ultimata manifestationen av Russkij mir-ideologin, vars kristna fascism i dag är svår att undgå.

Att även den nuvarande amerikanska presidentadministrationen tycks ha expansionistiska drag och har hotat en Nato-allierad med militär invasion, torde mana till eftertanke. Är det samma omvärldssyn som bidrog till att USA den 28 januari anföll Iran tillsammans med Israel, och på krigets första dag dödade landets statschef, Ali Khamenei?

Den religiösa undertonen i skeendet torde vara svår att missa. En del amerikanska evangelikaler med särskilt apokalyptiskt fokus ser Iran som antikrists skapelse på jorden, ett skifte från att tidigare ha utmålrat Ryssland som problemet. Och i Ryssland går propagandisterna just nu på högvarv och hävdar att "judarna" i stället är det geopolitiska problemet.

Den värld vi nu lever i är inte densamma som vi varit vana vid sedan 1945.

Säkerhetspolitiska kontinentalsocklar är i rörelse. Om Ukrainainvasionen manifesteras av Russkij mir-ideologin, så är attacken mot Venezuela, hoten mot Grönland samt det pågående kriget mot Iran en konsekvens av MAGA-idéerna, det senare dessutom tydligt påverkat av nämnda apokalyptiska tankegods.

Oavsett om vi vill det eller ej är religiös retorik och tolkningar numera en aspekt av globala geopolitiska processer. Religiöst färgad retorik och motivbilder har växt i styrka både i Moskva och Washington. De påverkar i dag geopolitiska överväganden och rättfärdiganden – Trumps stöd till Israel och samordnade attack mot fienden Iran är utmärkta exempel. Den brännande frågan är hur de tongivande staterna USA och Ryssland, som båda anser sig utvalda av samma Gud, kommer att interagera med varandra över tid. Speciellt i kölvattnet av det nya kriget i Mellanöstern.

Hittills kan vi se att Trumps sympatier för Putin ofta har färgat USA:s agerande kring Ukraina, men om detta består vet vi inte. Kriget mot Iran kan i det perspektivet vara ett förbud om något betydligt värre på sikt: en allvarlig konfrontation mellan USA och Ryssland.

Låt oss hoppas att så inte är fallet. Men med Trumps volatila utrikespolitik kan inget uteslutas. Särskilt som han verkar ha fått blodad tand efter Venezuela.

Pär Gustafsson Kurki, säkerhetspolitisk expert med Rysslandsfokus. Filosofie doktor vid Oxforduniversitetet